

Marksistična pedagogika se je, po mojem mnenju, opirala na najbolj dogmatske in diamatske interpretacije marksizma.

izobraževanjem. Žal pa so včasih tudi molčali. Med drugim tudi takrat, ko je partijska politika zahtevala indoktrinacijo (vcepljanje marksističnega svetovnega nazora) v šolah, ki je bila v nasprotju s človekovimi pravicami, zagotovljenimi v mednarodnih dokumentih, ki jih je tedanja država ratificirala.

Že nekaj let pred osamosvojitvijo Slovenije pa se je zgodil postopen prehod iz marksistične pedagogike v pluralnost različnih pedagoških smeri, za kar so v veliki meri zaslužni tudi tedaj mlajši kolegi na oddelku. Po osamosvojitvi pa se tako ali tako nihče ni več upal ali hotel sklicevati na marksistično pedagogiko. Pred dobrimi štirimi desetletji se je začel po mojem mnenju izredno pomemben proces notranje diferenciacije pedagoških disciplin, ki se je iztekel v osamosvojitvev andragogike, kar se lepo vidi že v spremembi imena fakultetnega oddelka: bivši Oddelek za pedagogiko je zdaj Oddelek za pedagogiko in andragogiko. Za pedagogiko je bila to bistvena sprememba, kajti odtlej ni in ne more več biti razumljena kot obča veda o vzgoji in izobraževanju, se pravi veda, katere predmet proučevanja je vzgoja in izobraževanje nasploh, vključno z izobraževanjem odraslih. Vprašanje, ki je zame ključno, je, v katero smer bo šel nadaljnji razvoj. Dve možnosti se nakazujeta. Prva je vzpostavitev nekakšne metaznanosti, katere poddisciplini bosta pedagogika in andragogika; druga pa je konstituiranje tega, kar v nekaterih državah že obstaja: znanosti o vzgoji in izobraževanju. V obeh primerih bi pedagogika in andragogika, neodvisno od njunega hotenja in ravnanja, izgubili položaj temeljnih ved na področju vzgoje in izobraževanja. Enkrat bi se znašli v položaju pomožnih ved ali objekta proučevanja neke nove vede, drugič pa bi postali le dve izmed tovrstnih ved: sociologija izobraževanja, filozofija vzgoje,

ekonomika izobraževanja, zgodovina šolstva itn., ki bi se razvijale kot discipline v okviru matematičnih ved ali pedagoških fakultet, ne pa kot pomožne vede pedagogike ali andragogike.

Dr. Zdenko Kodelja je znanstveni svetnik, raziskovalec in vodja Centra za filozofijo vzgoje na Pedagoškem inštitutu v Ljubljani. Doktoriral je iz pedagogike in filozofije. V okviru domačih in mednarodnih projektov se raziskovalno ukvarja predvsem z vprašanji filozofije vzgoje. O tej problematiki je objavil sedem knjig in več kot 500 razprav in člankov v različnih domačih in tujih strokovnih revijah, knjigah, zbornikih in časopisih. Je član in aktivni sodelavec več mednarodnih strokovnih združenj.

Akad. zasl. prof. dr. Janko Kos

Vsi, ki smo okoli leta 1950 prišli na Filozofsko fakulteto, da bi postali študentje primerjalne književnosti in literarne teorije – takrat se je imenovala še svetovna književnost z literarno teorijo –, smo pričakovali, da nas tu čaka študij literature, ki bo odprt, svoboden, kritičen in hkrati znanstven, pa vendar izhodišče za prenos teh spoznanj v javnost, literarno kritiko in kulturno polemiko. Ta želja je bila razumljiva spričo tedanjega političnega in kulturnega položaja, ki je bil strogo ideološki, z gesli marksizma-leninizma nenaklonjen svobodni, kritični in znanstveni misli o kulturi, filozofiji in tudi literaturi. Študij primerjalne književnosti in literarne teorije, ki ga je na oddelku vodil Anton Ocvirk, naj bi bil izhod iz tega položaja. V prvih letih študija se je izkazalo, da je to zares bil, in še mnogo več. Komparativistika je bila zasnovana tako, da je bila na široko odprta k drugim vedam. To se

je na zunaj kazalo s tem, da smo bili njeni študentje obvezani k predavanjem iz slovenistike, srbokroatistike, klasične filologije, filozofije in še česa – poslušali smo torej Antona Slodnjaka, Marjo Boršnikovo, Emila Štamparja, pa še Antona Sovreta, Milana Grošlja in Almo Sodnik. Ta odprtost se ni kazala samo v obveznem zahajanju na druge fakultetne oddelke, ampak še bolj v notranji zasnovi komparativistike, kot jo je na oddelku uveljavljal njen poglavitni in do leta 1963 edini nosilni predavatelj Anton Ocvirk. V predavanjih je literaturo povezoval s posegi v jezikoslovje, psihologijo, psihoanalizo, včasih tudi v politično in socialno zgodovino kulture, v filozofske teorije, v zgodovino likovne umetnosti in gledališča. Ta odprtost je komparativistiki ostala do današnjega časa, ko se pogosteje povezuje s filozofijo, politično teorijo, muzikologijo in umetnostno zgodovino, z zgodovino gledališča, s psihoanalizo, teologijo in religiologijo.

V prvih letih je bilo pod Ocvirkovim vodstvom jasno, da je območje primerjalne književnosti ne samo odprto k drugim vedam, ampak tudi

samo v sebi zelo obsežno in mnogolično. Njegov obseg naj bi segal od starega Orienta do modernih avantgard 20. stoletja, od Vergilija in Danteja do Apollinaira in Virginie Woolf. Predvsem pa je bilo za primerjalno književnost odločilno, da je že Ocvirk postavljaval v njeno središče, v povezave s svetovno in evropsko literaturo predvsem slovensko književnost. To ostaja glavna značilnost slovenske komparativistike – kot je videti – vse do najnovejšega časa. Zlasti v literarni teoriji ji služi za izhodišče gradivo iz klasične in moderne slovenske literature.

Druga značilnost te vede, ki smo se je priučili že v študentskih letih, je bila težnja k strogi znanstvenosti literarne zgodovine in teorije. Oboje je uveljavljal Ocvirk z zahtevo po empiričnih metodah v literarni zgodovini in po logični preverljivosti v literarni teoriji. Ne vem, če je na kakem drugem oddelku Filozofske fakultete obstajal podoben model znanstvene refleksije, razen morda na zgodovini pri Bogu Grafenauerju. Znanstvenost je Ocvirk seveda razumel v duhu pozitivizma, ki ga je odkrito zagovarjal zoper

... ostaja pozitivizem še zmeraj podlaga vsake humanistične vede, ki hoče biti znanstvena ...

stališča preveč abstraktnih in spekulativnih, pogosto ideoloških pristopov neoidealizma in marksizma-leninizma. Imel je toliko prav, kolikor je pozitivizem 19. stoletja s Tainom, Schererjem in drugimi dejansko ustvaril literarno znanost v pravem pomenu besede. Naj te metode – biografsko, psihološko, sociološko – še tako podcenjujemo, ostaja pozitivizem še zmeraj podlaga vsake humanistične vede, ki hoče biti znanstvena, ne samo esejistična ali napol literarna. Zdi se mi, da je zato pozitivizem še zmeraj navzoč v komparativistiki tudi po Ocvirku. To pa ne pomeni, da že v njegovem času primerjalna književnost in literarna teorija ne bi segali onstran pozitivizma. Kar zadeva mene, sem že zgodaj začutil potrebo po pristopih, ki bi dopolnili pozitivistično podlago z nečim, kar bi bilo blizu filozofije, v zgodovini in teoriji zmožno drznejših primerjav, posplošitev in sintez. Morda me je to nagnilo k metodologiji, ki se lahko imenuje duhovnozgodovinska. Da ima svoje mesto zlasti v komparativistiki, je očitno iz dejstva, da je to vedo v dobi romantike zasnovala šola Friedricha in Augusta Wilhelma Schlegla, ki je bila izrazito duhovnozgodovinska in ji je šele nekaj desetletij za tem francoska šola lahko dala trdnejšo pozitivistično podlago. V želji po takšni dopolnitvi naše vede me je potrjevala zavest, da je na Slovenskem bila njen začetek prav ta usmeritev, saj jo je v Prešernovem času sprejemal Matija Čop, ki po mojem trdnem prepričanju lahko velja ne le za pravega začetnika slovenske literarne zgodovine, ampak tudi za začetek slovenske primerjalne književnosti in literarne teorije. Da je bila dopolnitev Ocvirkovega pozitivizma že v njegovem času mogoča, je bila seveda zasluga Dušana Pirjevca, ki je v času, ko sva bila pridružena Ocvirku kot fakultetna učitelja, uvajal v komparativistiko drznejše metode fenomenologije, Heideggerjeve filozofije eksistence in strukturalizma. To je bil začetek

svobodnega širjenja področij in metod, ki so jih nove generacije komparativistov začele uvajati po Ocvirkovi in Pirjevčevi smrti. Ob tem, da ostajajo trdno pri povezavi slovenske literature z evropsko in svetovno ali pa da nadgrajujejo empirične raziskave s filozofskimi, psihoanalitičnimi ali sociološkimi, si lahko samo želim, da bi takšna mnogostranost vodila to vedo in njen oddelek tudi v prihodnje.

Akad. zasl. prof. dr. Janko Kos je doktor literarnozgodovinskih znanosti, do upokojitve redni profesor na Oddelku za primerjalno književnost in literarno teorijo Filozofske fakultete v Ljubljani, redni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti, zaslužni profesor Univerze v Ljubljani, prejemnik Zoisove nagrade za življenjsko delo.

Mag. Zoran Krstulović

Ali si današnji študenti muzikologije sploh lahko predstavljajo študij brez glasbe in literature »na klik«, brez podpore naprav, ki jih vsi nosimo vedno s seboj in omogočajo dostop do informacij, poslušanje in branje vsepovsod? Prav gotovo je bil sredi osemdesetih let prejšnjega stoletja študij muzikologije na Filozofski fakulteti drugačen, kot je danes. Tako glede materialnih pogojev študija kot študijskega programa. Družba je še bila analogna. Lahko celo zapišemo, da je bila verjetno manjša razlika med tedanjim študijem na oddelku in pogoji za študiranje v času študija naših profesorjev, kot je razlika med tem, kar je danes na voljo študentom in kar je bilo možno sredi osemdesetih let 20. stoletja.

Oddelek za muzikologijo je bil lociran – tako kot je danes – čisto na vrhu Filozofske fakultete,